

❖ مبنی و معرب

مبنی و معرب یکی از ویژگی های صرفی مخصوص تمام کلمات (اسم، فعل و حرف) محسوب می شود که باید به بررسی آن پردازیم.

کلمه ی مبنی: کلماتی که تحت شرایط اعرابی مختلف، اعراب آنها تغییر نمی کند را کلمات مبنی می گویند. مثل هُوَ.

کلمه ی معرب: کلماتی که تحت شرایط مختلف اعرابی، اعراب آنها تغییر می کند را کلمات معرب گویند. مثل علی. ذَهَبَ عَلِيٌّ. رَأَيْتُ عَلِيًّا.

اکنون باید بررسی کنیم از بین اسم ها، فعل ها و حروف کدام مبنی و کدام معرب می باشد.

۱. تمام ضمائر	اسم های مبنی
۲. اسم اشاره	
۳. اسم موصول	
۴. اسم استفهام	
۵. اسم لای نفی جنس (مبنی بر فتح)	
۶. منادای علم، منادای نکره ی مقصوره ← (مبنی بر ضم)	
۷. ۱۴ صیغه ی ماضی همگی مبنی می باشند.	فعل های مبنی
۸. در مضارع صیغه های ۶ و ۱۲ مبنی هستند.	
۹. در امر مخاطب هر ۶ صیغه ی امر مخاطب مبنی هستند. (در بقیه ی صیغه های امر فقط صیغه ی ۶ مبنی است. (لِيَذْهَبَنَّ))	

❖ حروف همگی مبنی هستند. (بدانید هَل و أ حرف استفهام محسوب می شوند).

✓	مرفوع	} انواع اعراب معرب
✓	منصوب	
✓	مجرور	
✓	مجزوم (فعل)	

✓	مبنی بر ضم (ُ)	} انواع حالت بنا (برای اسمهای مبنی)
✓	مبنی بر فتح (َ)	
✓	مبنی بر کسر (ِ)	
✓	مبنی بر سکون (ْ)	

❖ برای کلمات معرب ابتدا باید نقش کلمه را بررسی کنیم و بر حسب نقش اعراب را تعیین کنیم. اما در مورد اسمهای مبنی ابتدا باید ببینیم که کدام یک از حالات بنا را دارند، سپس نقش را برای آنها مشخص کنیم. برای بررسی حالت بنا در کلمات مبنی از دو تبصره ی زیر استفاده می کنیم:

❖ **تبصره ۱:** ملاک مبنی بودن اسمها و حروف مبنی، حرکت آخرین حرف می باشد.

❖ **تبصره ۲:** ملاک مبنی بودن فعلهای مبنی، حرکت آخرین حرف اصلی می باشد.

هُوَ	مَنْ	أَسْلَمَ	أَسَلَمْتُمْ	هُمَا	أَنْتُمَا
اسم	مبنی بر سکون	فعل	مبنی بر سکون	مبنی بر سکون	مبنی بر سکون
مبنی بر فتح	سکون	مبنی بر فتح			
ذَهَبًا	أَعْلَمًا	مِنْ			
مبنی بر فتح	مبنی بر فتح	مبنی بر سکون			

❑ **تذکر!** اسم های مبنی در جمله به خود نقش می پذیرند که پذیرش اعراب آنها همواره به صورت محلاً (محلی) می باشد.

مبتدا + فبر مرفوع مرفوع		در مضمون نواسخ	جمله ی اسمیه	سافتار جمله
اسم فعل ناقصه(مرفوع) + فبر فعل ناقصه	افعال ناقصه : كان، صار و...			
اسم حرف مشبهة + خبر حرف مشبهة	حروف مشبهة بالفعل: إنَّ، أنَّ و ...			
اسم لای نفی جنس + فبر لای نفی جنس	لای نفی جنس			
فعل + فاعل + مفعول (برای افعال متعدی)		فعل معلوم	جمله ی	
مرفوع منصوب		فعل مجهول	فعلیه	
فعل مجهول + نائب فاعل (مرفوع)				

قضیه تشابه: افعال در زبان عربی به سه دسته ی فعل معلوم، فعل مجهول و فعل ناقصه تقسیم می شوند و هر کدام از این فعل ها دارای یک رکن اصلی مرفوع هستند که این رکن مرفوع اصلی به ترتیب برای فعل معلوم، فاعل، برای فعل مجهول، نائب فاعل و برای فعل ناقصه، اسم فعل ناقصه نامیده می شوند. طبق قاعده ی تشابه تمام ویژگی ها و نحوه ی پیدا کردن این سه رکن کاملاً به هم شبیه هستند؛ بنابراین اگر یکی از آنها را به طور کامل بررسی کنیم، گویی دو رکن دیگر را نیز بررسی کرده ایم. پس اکنون به بررسی فاعل می پردازیم.

فاعل: به ازای هر فعل معلوم یک کننده ی کار وجود دارد که در جواب "کی؟ چی؟" می آید و دارای اعراب مرفوع می باشد.

قواعد ایمنی پیرامون مبحث فاعل

- ✓ به ازای هر فعل معلوم، فاعل یکتاست.
- ✓ همواره فاعل بعد از فعل می آید.
- ✓ فاعل از نظر جنس با فعل همواره برابری می کند.
- ✓ اعراب فاعل همواره مرفوع می باشد.

1. ضمیر بارز (ضمیر متصل رفعی) : ضمیری که در صرف فعل موجود و بعد از سه حرف اصلی بیاید و در صورت وجود در فعل، نقش فاعل را ایفا می کند.
2. اسم ظاهر : اسمی که بعد از فعل با اعراب مرفوع در جواب به کی؟ چی؟ بیاید، آن را فاعل از نوع اسم ظاهر گویند.
3. ضمیر مستتر : اگر فاعل از نوع ضمیر بارز یا اسم ظاهر نباشد، آن گاه آن را فاعل از نوع ضمیر مستتر می نامیم که برای نامیدن ضمیر مستتر از ضمائر "هو، هما، هم، هی و ..." استفاده می کنیم.

انواع
فاعل

مثال : المسلمون يذهبون إلى المسجد .

↓
فاعل اسم ظاهر

مثال : المسلمون يذهبون إلى المسجد .

↓
فاعل ضمیر بارز واو

علیٰ يذهب إلى المسجد .

↓
فاعل ضمیر مستتر هو

اکنون به بررسی تشخیص فاعل در فعل های ماضی، مضارع و امر می پردازیم :

فعل ماضی

دَهَبْتُ	دَهَبْتِ	دَهَبْتُمَا	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ
دَهَبْنَا	دَهَبْتُمَا	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ
دَهَبْنَا	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ	دَهَبْتُمْ

فعل مضارع

100% ضمیر مستتر أنتَ

يَذْهَبُ ×	تَذْهَبُ ×	تَذْهَبُ ×	تَذْهَبُ ×	تَذْهَبُ ×	تَذْهَبُ ×
يَذْهَبَانِ	تَذْهَبَانِ	تَذْهَبَانِ	تَذْهَبَانِ	تَذْهَبَانِ	تَذْهَبَانِ
يَذْهَبُونَ	تَذْهَبُونَ	تَذْهَبُونَ	تَذْهَبُونَ	تَذْهَبُونَ	تَذْهَبُونَ

← 100% ضمیر مستتر انا   ← 100% ضمیر مستتر نحن